

AER2

DEBAT SOBRE ENERGIA EÒLICA

Guió de la intervenció d'en Josep Puig en el Debat sobre Energia Eòlica, realitzat al Centre de Lectura de Reus el 2 de juny del 2000

No intervindrè pas com expert tot i que podria fer-ho, doncs

- ja l'any 1982 em vaig doctorar a la ETSEIB (UPC) amb una tesi titulada 'El passat i el futur de l'energia eòlica a Catalunya: una aportació a la quantificació de la força del vent i una proposta per a la reintroducció del seu aprofitament'
- i vaig participar en la primera fase de mesures de l'Atlas Eòlic de Catalunya
- i vaig ser cofundador d'Ecotècnia, empresa cooperativa pionera en el desenvolupament de tecnologia eòlica a Catalunya.
- i vaig ser coautor del 1r. llibre sobre energia eòlica publicat al nostre país i duia per títol 'El Poder del Viento: manual práctico para conocer y aprovechar la fuerza del viento' (Ecotopia, 1982)
- i que sóc professor d'Energia i Societat a la UAB, a Ciències Ambientals i Geografia.

Intervindrè en tant que persona vinculada directament amb l'ecologisme des de mitjans dels any 70 i membre de diverses ONG i d'organitzacions polítiques verdes que han sigut i són actives en el camp de l'energia, especialment en plantar cara als sistemes energètics centralitzats i basats en fonts d'energia brutes i no renovables i compromeses en fer néixer sistemes energètics descentralitzats basats en l'eficiència energètica i les energies netes i renovables.

Vull començar la meua intervenció fent una reflexió entorn del conservacionisme, el proteccionisme i l'ecologisme.

A Europa, el medi natural ha sigut manipulat pels humans al llarg de molts segles: l'agricultura ha transformat profundament els paisatges, reduint la natura als boscos i terres no útils per al conreu i a qualsevol petit illot dins d'un mar d'espais ocupats pels humans.

Quan aquests vestigis de natura que restaven varen ser posats en perill pel naixent industrialisme (fabricació industrial de bens i productes i producció industrial d'aliments), va néixer el proteccionisme, fruit de la comprensió del medi natural que va sorgir de la recerca científica feta al llarg dels segles XVIII i XIX i que va afectar profundament la visió del lloc i el paper dels humans en el si de la natura.

Arreu del món on els nous assentaments europeus s'anaven establint – Nordamèrica, Austràlia, Sudàfrica i algunes colònies africanes – el conservacionisme i el proteccionisme varen emergir com una forma de control polític i econòmic, doncs no es podia permetre que continués l'explotació sense fre dels recursos naturals en absència del control de la metròpoli.

A Nordamèrica, la part oriental reflectia cada vegada més el domini dels humans sobre la natura (estil de vida europeu), mentre les terres a l'oest dels Apalatxes romanien feréstegues. Aquest contrast ja va menar a un primer debat entre:

- els que deien que l'oest s'havia de protegir per evitar els canvis que es produïen a l'est,
- aquells que argumentaven que els recursos s'havien d'explotar, però de forma 'racional'.

O sia que ben aviat ja tenim proteccionistes de natura verge versus conservacionistes dels recursos naturals.

Des dels mateixos orígens de l'ambientalisme es va manifestar també el debat entre dues concepcions del món:

- una, l'ideal 'victorià' de civilització: la civilització depèn de la conquesta de la natura pels humans a través de la ciència i la tecnologia, per tant, el domini sobre el medi natural era considerat essencial pel progrés i la supervivència de la humanitat,
- l'altra, la consciència 'biocèntrica' que donava suport a la recuperació del sentit de parentiu entre la humanitat i la natura i a l'acceptació de la responsabilitat moral de protegir la Terra dels abusos que s'hi podien fer.

Avui, aquest debat és més viu que mai:

- per una part, la visió dominant que contempla la natura com una col·lecció de recursos per a ser explotats i ser convertits en diner i que malda per exercir el domini dels humans sobre la natura,
- per una altra, la visió biocèntrica avalada per milers d'anys d'història de relacions harmòniques de la humanitat amb la natura, que contempla als humans com formant part de la natura i que pregona l'establiment de relacions de col·laboració i de cooperació amb ella,

Moltes vegades aquest debat està emmascarat perquè sovint s'intenta identificar l'ecologisme amb una mena de reformisme ambientalista, que pretén afrontar els principals problemes ecològics de la nostra societat sense canviar seriosament les principals contradiccions i suposicions de la concepció actualment dominant del món.

Per mi l'ecologisme és una nova manera d'entendre i de viure la vida, i una nova manera de fer que qüestiona l'arrel mateixa de la crisi ambiental continuada que la societat industrial-urbana ha provocat i continua provocant.

És dins d'aquest context i des d'aquesta visió del món que vull emmarcar el paper de l'aprofitament energètic de la força del vent, un be que flueix de forma gratuïta per la biosfera i que bufa amb més intensitat en uns indrets que en altres.

El debat polític entorn de l'aprofitament de les fonts renovables d'energia en emplaçaments on es donin altres valors (naturals, culturals o socials) a més a més del valor eòlic, no s'hauria de centrar en el clàssic debat entre conservació dels recursos naturals versus protecció de paratges naturals,

propi dels orígens de l'ambientalisme, com hem citat abans, sinó en el debat que planteja l'ecologia social en front del sistema dominant:

- com i on capturar les fonts d'energia que flueixen de forma natural per la biosfera ?
- com cobrir les necessitats de les comunitats humanes amb la màxima eficiència possible i amb el mínim impacte?
- quanta energia és necessària per a donar els serveis energètics que possibiliten una vida digna?
- quins han de ser els agents que facin aquest aprofitament i donin els corresponents serveis energètics que la societat lliurement hagi decidit ?

Des del punt de mira d'aquelles persones que creiem que els humans som part de la natura i que hem de cooperar amb ella, avui dia no té cap sentit 'protegir' espais com 'illes' de natura 'verge' i tolerar tota mena d'activitats espoliadores dels sistemes naturals humanitzats a la resta d'espais 'no protegits'. Som de l'opinió que més aviat hauríem d'aprendre a fer activitats que permetin el manteniment dels sistemes naturals i socials tot col·laborant i cooperant amb ells. 'Protegir' espais i no qüestionar el model d'espoli dels recursos naturals significa a la pràctica donar cobertura a l'esmentat espoli.

A diferència d'altres tecnologies energètiques, la tecnologia eòlica ens dona l'oportunitat d'aprendre a col·laborar i cooperar amb la natura. El vent, un bé natural, bufa a determinats indrets de casa nostra amb la suficient intensitat per a poder extreure'n suficient energia per alimentar els serveis energètics que avui la societat demana.

Fer-ho i que tot fent-ho no malmetem el patrimoni natural i cultural és el repte que com humans hauríem de ser capaços d'afrontar en aquest tombant de segle.

L'energia eòlica, a diferència de l'energia nuclear i les energies fòssils, no posa en perill la supervivència de tots els sistemes naturals del planeta i dels éssers vius que en ells viuen.

Hem de ser capaços de trencar la dinàmica imperant fins ara i que s'ha traduït en que la conseqüència de qualsevol aprofitament d'un recurs o bé natural ha sigut la degradació i/o destrucció dels espais naturals on se'n feia l'aprofitament o bé l'esgotament del recurs o bé natural que s'aprofitava (el sistema dominant encara en diu 'explotació').

Perquè en el fons el que estem debatent és el model de país que volem i els estils de vida que els humans que hi vivim volem practicar:

- volem un país amb espais, diguem-ne, 'protegits', aïllats en un mar d'espais degradats (total o parcialment), on s'hi permeti tot sense cap mirament, i on els espais 'protegits' acabin sent objecte de consum (lleure) pel gruix de persones que sobreviuen en els espais degradats tot fent activitats que tenen conseqüències més o menys destructives sobre els sistemes naturals ?

- o volem un país on a tot el territori s'hi pugui viure respectant els cicles de la natura, possibilitant la renovació dels bens naturals que la natura gratuïtament ens ofereix, i on s'hi puguin fer només aquelles activitats que permetin la continuació de la vida i el funcionament dels sistemes naturals ?

Serem capaços els humans, en aquest segle que entrem, de re-aprendre a viure i a conviure harmònicament amb els sistemes naturals ?

O continuarem la tendència del darrer segle, de degradar la major part del territori (espais naturals humanitzats), tot justificant-ho amb tota mena de lleis de 'protecció' d'espais naturals o naturalitzats ?

Amb tot el que he exposat no vull pas afirmar que es poden fer aprofitaments èdics arreu, però tampoc vull dir que no es pot realitzar cap aprofitament èdic a cap espai natural.

Depèn de cada espai natural concret i de cada projecte èdic concret.

Saber-ho valorar, no només quantitativament sinó també qualitativament, i saber prendre decisions assenyades, hauria de ser la tasca a la qual ecologistes, poders públics i empreses del ram ens hauríem de dedicar.

Jo, personalment, fa força anys que maldo per fer-ho possible.